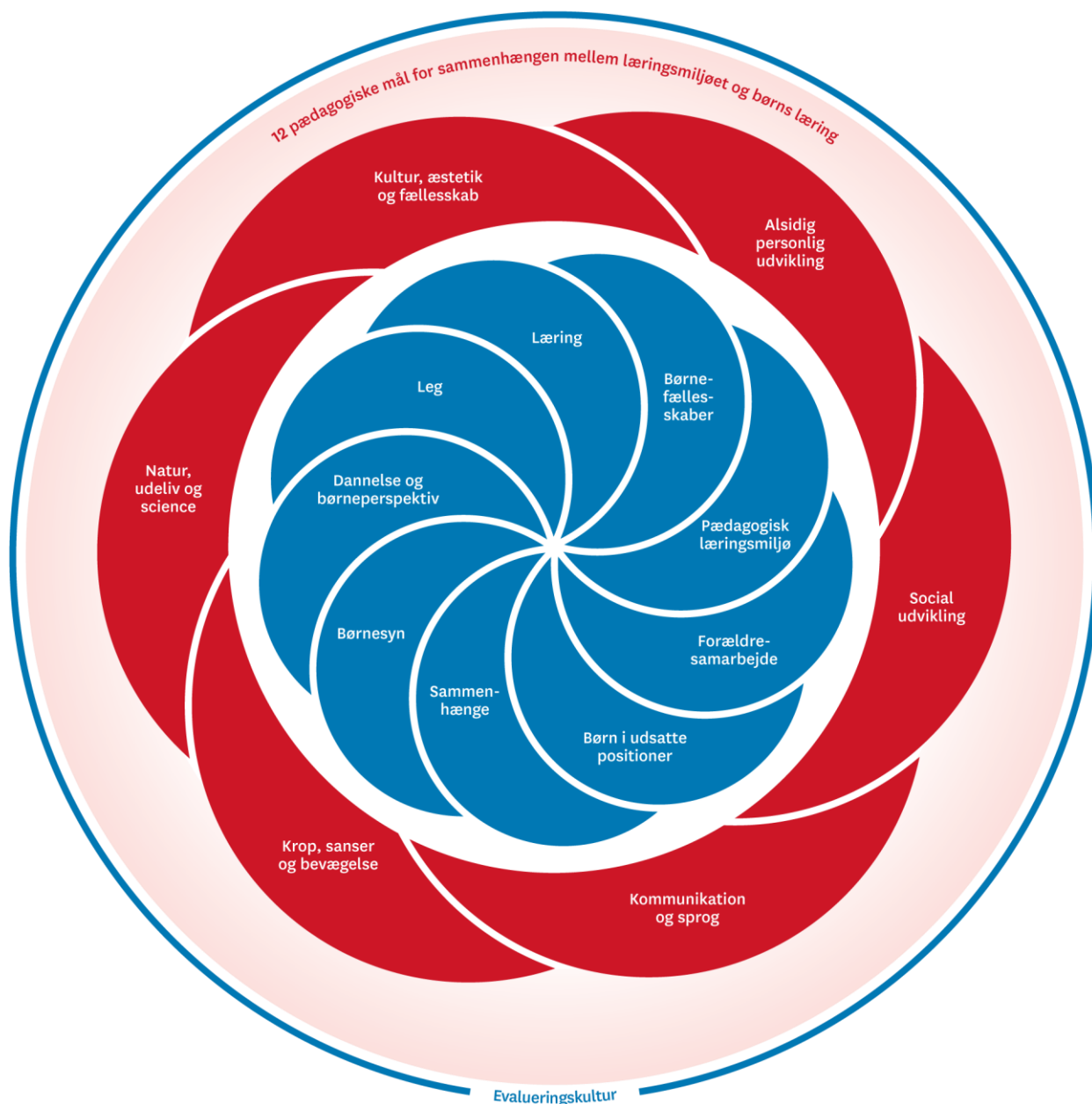

Pædagogisk læreplan for Grantofte 2021

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendt-

gørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Grantofte er en integreret institution, bestående af en vuggestue på Indre Østerbro, samt en udflytterbørnehave med modtagelse på Indre Østerbro og udflytterdel i Trørød.

Vores vuggestue ligger på 7. sal i en opgang på Indre Østerbro, med udsigt over hele byen og egen taglegeplads.

Vores børnehave tager hver dag op til et stråtekt hus i Trørød med et stort udeareal tilknyttet. Vores modtagelse ligger på 1. sal i en opgang på Indre Østerbro, hvor der også er modtagelse for Villa Roses udflytterbørnehave.

Vi holder jævnligt forskellige grupper fra børnehaven hjemme i modtagelsen, så vi kan bruge dagen på at gå på opdagelse i byens muligheder.

Vi er normeret til 26 børn i vuggestuen, samt 42 børn i børnehaven. Børnene skifter fra vuggestue til børnehave, når de er ca. 2.10 år.

Pædagogisk er vi særligt optaget af børneperspektivet, samt af små fællesskaber med de nære relationer.

Pædagogisk grundlag

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag."

"Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark."

"De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv."

"Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud."

"Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

- Børnesyn
  - Alle børn har ret til at indgå i et fællesskab
  - Alle børn har ret til at opleve, at de har værdi i sig selv
  - Alle børn har ret til at opleve en sammenhæng i deres liv
  - Alle børn gør det rigtige, hvis de kan
  - Al adfærd er kommunikation
- Dannelse
  - Alle børn skal være bevidste om, at de er gode nok, som de er
  - Alle børn skal udvikle nysgerrighed og mod, samt tro på sig selv
  - Alle børn skal trænes i at indgå i ligeværdige sociale kontekster
  - Alle børn skal have en forståelse for den kultur, de er en del af
- Børneperspektiv
  - Vores børneperspektiv tager udgangspunkt i det enkelte barns ressourcer
  - Vi følger børnenes interesser og motivation i såvel planlægning som spontane aktiviteter

- Vi tilrettelægger vores struktur og aktiviteter ud fra hvordan vi forestiller os, at det opleves af børnene – ikke hvordan den giver mening for de voksne
- Leg
  - Børn lærer og udvikler sig gennem leg
  - Leg skal rammesættes så den sikrer en understøttelse af deltagelsesmuligheder og indflydelse for det enkelte barn
  - Vokseninitierede aktiviteter skal som udgangspunkt have en legende tilgang
- Læring
  - Vi forstår læringsbegrebet bredt, som en samlet betegnelse for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse
  - Læring er det vi arbejder med hele dagen, i alt hvad vi foretager os
- Børnefællesskaber
  - Meget læring foregår i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for

Disse centrale elementer, kommer til udtryk ved, at hele institutionen arbejder ud fra den samme forståelse for pædagogisk kvalitet, så det enkelte barn har samme muligheder, uanset hvilken gruppe eller medarbejder barnet møder.

Det betyder at:

- Det pædagogiske arbejde tager udgangspunkt i det enkelte barn
- Pædagogiske aktiviteter er alt, hvad vi laver sammen med børnene i hele åbningstiden
- Børnemiljøet skal være overskueligt og indbydende, for at alle børn kan være aktivt deltagende i dagligdagen
- Pædagogik og pædagogiske aktiviteter skal tage afsæt i det enkelte barns position i fællesskabet, samt det enkelte barns nærmeste udviklingszone

Konkret betyder det for os, at:

- Vi deler børnene i mindre grupper
- Vi tilrettelægger aktiviteter, så de styrker både det enkelte barn og gruppen
- Vi tilrettelægger et pædagogisk læringsmiljø, hvor barnet selv er med til at skabe sin læring – Dette læringsmiljø skal også understøtte de lege, som barnet selv tager initiativ til

---

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges igennem hele dagen, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Vi tilrettelægger vores pædagogiske praksis gennem rutiner og tydelig struktur i personalegruppen, så vi har et stærkt pædagogisk læringsmiljø i både leg, rutiner og aktiviteter. Det gør vi bl.a. gennem piktogrammer, samt ved at fordele de praktiske roller mellem personalet, så der er rum til at kunne fordybe sig i alt fra bleskift til leg med LEGO. Gennem strukturen skaber vi en genkendelighed for børnene og det bliver også tydeligt for dem, hvilken voksen de kan bruge til hvad. Vi bruger de daglige overgange, ventetid og pauser aktivt, til at øve børnene i at vente på tur og behovsudsætte. Medarbejderne arbejder med, reflekterer over og evaluerer løbende den pædagogiske praksis, for at sikre at børneperspektivet er i centrum.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi arbejder ud fra en forventning om et forældrepartnerskab, der sikrer sammenhæng mellem hjemmet og dagtilbuddet.

Vi møder forældrene med en respekt og tillid i åben dialog omkring barnets trivsel og læring.

Vi møder forældrene med en bevidsthed om, at alle forældre er forskellige og derfor bliver forældresamarbejdet differentieret ud fra den enkelte families behov.

Vi inviterer til samarbejde ud fra en overbevisning om, at forældrenes involvering i dagtilbuddet skaber værdi for børnene.

Rammerne for samarbejde om børns læring:

- Den daglige kontakt i dagtilbuddet
- Skriftlig kommunikation via AULA
- Forældresamtaler og forældremøder
- Formaliseret samarbejde i forældrerådet

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vi tilrettelægger pædagogiske aktiviteter i mindre børnegrupper med fokus på inklusion og fællesskab.

Alle børn skal opleve at være en del af et fællesskab, hvad enten det enkelte barn deltager aktivt eller perifært i den fælles aktivitet.

Vi tager udgangspunkt i det enkelte barns ressourcer, og skaber læringsrum hvor alle børn i gruppen har mulighed for at deltage og byde ind.

Vi skaber en overskuelig og meningsfuld hverdag ved at have en fast og genkendelig struktur, som kan underbygges vha. fx visualisering.

Alle børn mødes med positive forventninger.

To gange om året læser vi en TOPI-undersøgelse af alle børn i institutionen, hvilket giver os lejlighed til at gennemgå og diskutere det enkelte barns trivsel og udvikling.

Vi laver handleplaner for alle børn, der vurderes til at have brug for en ekstra indsats ift. trivsel eller udvikling, fx børn der ikke er grønne i TOPI.

Sammenhæng til børnehave(klassen)

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Vi skaber sammenhæng i de forskellige overgange fra henholdsvis vuggestue til børnehave, samt fra børnehave til skole. Det gør vi bl.a. ved at give børnene mulighed for at spejle sig i hinanden, som jævnaldrende og øve sig i at læse hinandens kropssprog, samt lære at sig til og fra. Herudover har vi fokus på behovsudsættelse og selvhjulpenhed, fx i garderoben hvor (over)tøjet skal tages af og på. Vi understøtter børnefællesskaber i at prøve noget nyt, for at styrke deres mod på nye oplevelser. Herudover besøger vuggestuebørnene udflytterbørnehaven med en kendt voksen et par gange, inden de selv skal begynde i børnehave. Og der er altid minimum to vuggestuebørn, der flytter i børnehave sammen. Første dag har børnene en forælder med.

Vi sørger også for en blød overgang fra hjem til vuggestue, ved at tage tingene i barnets tempo. De første dage er forældrene med i vuggestue og dagene er korte, så barnet kan vænne sig til stedet, de voksne og de andre børn. Herefter øves det, at forældrene afleverer barnet og dagene forlænges, i takt med at barnet får mere mod på at være i vuggestue.

Når børnene skal i skole, besøger vi distriktskolen og det tilhørende fritidshjem, og taler løbende om, hvad en skole er, og hvad det vil sige at gå i skole.

Når børnene nærmer sig skolealderen, arbejder vi målrettet med at styrke bestemte kompetencer, fx til at tilpasse sig i og indgå i et fællesskab, hvor der skal gives plads til andre, uden at give afkald på egen mulighed for at deltage. Dette gøres bl.a. vha. Mary-kufferten. Derudover træner vi at gå i trafikken, selvhjulpenhed, og behovsudsættelse.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Matriklen på Ryesgade ligger i gåafstand til både Fælledparken og søerne, som bliver brugt til udflugter flere gange ugentligt. Herudover er Ryesgade og omegn beriget med bl.a. kirker, plejecentre, idrætshal og Den Indendørs Legeplads i Blegdamsremisen, som er oplagte at inddrage i vores pædagogiske dagligdag. Vuggestuen er også udstyret med to ladcykler, som gør det muligt at tage på længere ture og udnytte resten af vores skønne Hovedstads potentiale.

Huset i Trørød er omkranset af mose, engdrag, marker, skove og strand beliggende et par kilometer fra stranden. I nærområdet ligger der flere kulturinstitutioner, museer, en havn og en svømmehal, som også bliver brugt som udflugtsmål for børnehaven.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Vi vil, gennem arbejdet med de syv læringsrum, skabe et pædagogisk læringsmiljø der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

De syv læringsrum er: atmosfære, aktiviteter, rutiner, børnekultur, overgange, ventetid, pauser.

Vores udgangspunkt er, at børneperspektivet er i centrum. Det betyder bl.a. genkendelighed hele dagen, ud fra en forståelse af, at børn har brug for en tryk base for at kunne udfordres og udvikle sig bedst muligt. Genkendelighed sikres ved at den tydelige pædagogiske dagsrytme og enhedens indretning virker tryghedsskabende for børnene. Den sikres også gennem planlægning af dagen og refleksioner over alle de overgange, der opstår i løbet af en dag, fra institutionen åbner, til den lukker.

Medarbejderne arbejder med, reflekterer over og evaluerer de syv læringsmiljøer for at sikre, at børneperspektivet er i centrum, og at børnene oplever dem som genkendelige.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

- Vi følger børnenes spor og tillægger det enkelte barn værdi gennem nysgerrighed og anerkendelse, bl.a. ved at tage udgangspunkt i deres interesser og ved at invitere dem til at bidrage
- Vi italesætter det vi hører og ser barnet gøre, og sætter sprog på barnets måde at være i og oplever verden på. Det er med til at give børnene selvværd, selvforståelse og mod på at turde være den de er. I konflikthåndtering italesætter vi barnets følelser og behov.
- Vi understøtter børnenes selvhjulpenhed, fx ved at guide og vejlede dem i at tage tøj af/på selv. Det gør vi fordi evnen til at håndtere modgang og udfordringer, samt at udvise vedholdenhed er en central kompetence, der får betydning for det senere livsforløb.
- Vi taler om de betydningsfulde mennesker børnene har i deres liv, fx forældre, babysitter, bedsteforældre mfl. så børnene får en forståelse af at høre til, samt at familier både kan være ens og vidt forskellige. Dette gør vi bl.a. ved at tale om hvem der henter barnet, hvad barnet har lavet i weekenden, samt ved en kreativ larve i vuggestuen, der består af billede af hvert barn og navne på barnets nærmeste familiemedlemmer.
- Vi arbejder med barnets tilknytningen til institutionen og de andre børn, bl.a. ved at fremvise og italesætte: "Det er din børnehave" – "Det er din legeplads, som du deler sammen med andre
- Vi inviterer barnet til aktiv deltagelse, når praktiske opgaver så som borddækning eller oprydning mm. skal løses og anerkender deres måde at løse opgaverne på
- Vi etablerer værdifulde fællesskaber, som barnet bliver en del af, og hvor det kan spejle sig i andre

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
  - Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
  - Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-
- Vi arbejder med at give børnene indflydelse på deres egen hverdag i vokseninitierede rammer. Det gør vi bl.a. ved at give børnene to valgmuligheder, fx om de vil have knækbrød eller rugbrød til formiddagsmad, samt ift. lege, fx klodser eller togbane. Begrænsede valg giver børnene indflydelse på egen hverdag, samtidig med at bestemmelsen og ansvaret forbliver hos de voksne.
  - Vi opfordrer børnene til at hjælpe hinanden, fx med at tage tøj af/på, finde/hente ting mm. Det gør vi for at styrke børnenes sociale kompetencer og evne til at danne gode relationer. Herudover udvikler det børnenes selvstændighed, ansvar og empati.
  - Vi sætter ord på hinandens følelser og oplevelser, bl.a. som redskab til konflikthåndtering. Det gør vi, så børnene kan blive bevidste om egne og andres grænser. Herudover skaber vi en kultur, hvor alle følelser er velkomne og børnene føler sig set. Det underbygger en tillidsfuld relation mellem barn-barn og barn-voksen, og styrker børnenes empati.
  - Vi sætter børnene sammen i bus-/turmakkerpar som udskiftes ca. hver tredje måned, og børnene har faste pladser i bordgrupper, der indimellem justeres i større eller mindre grad. Herved bliver børnene vænnet til at være tæt sammen med flere forskellige andre, som de

ikke selv har valgt. Derved træner vi børnenes kompetencer til at indgå relationer og samarbejde.

- Vi påtager os en vejledende rolle og hjælper fx det enkelte barn med, at komme ind i en leg. Det gøres bl.a. gennem faste voksenroller, når børnene leger, såsom fordybelsesvoksen, overbliksvoksen og praktisk voksen.
- I børnehaven afholder vi demokratiske valg om mindre ting, som fx navne til høns. Derudover holder vi valgarrangementer ifm. folketings- og kommunalvalg, hvor børnene fx kan stemme på pandekagepartiet (det smager sødt) eller rugbrødspartiet (det er sundt), med valgkamp og stemmebokse.
- Vi anerkender, at nogle børn af og til, lige skal se tingene lidt på afstand, før de kan deltage i aktiviteterne/samlingerne. At deltagelse også kan ske på afstand.

Kommunikation og sprog

"Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
  - Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
  - Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-
- Vi har fokus på gentagelser og sætter hele tiden ord på hvad vi skal/gør, fx ved hjælp af piktogrammer. Det gør vi fordi forudsigelighed og genkendelighed er med til at give børnene trygge rammer og så skabes der overskud hos børnene til at udvikle og udfordre sig selv.
  - Vi tillægger børnenes ord værdi og giver plads til turtagning, fx ved at være bevidste om at stille åbne spørgsmål, og ved at holde pauser. Det gør vi for at styrke børnenes sproglige kompetencer, samt give dem selvtillid og selvværd, ved at lytte interesseret og nysgerrigt på det der er vigtigt for dem.
  - Vi er bevidste om vores kropssprog og at vores position i rummet skal indbyde til deltagelse og samtale.
  - Vi sammensætter børnegrupperne sådan at børnene kan udvikle sig og spejle sig i hinandens sprog.
  - Vi er bevidste omkring vores eget sprog og måden vi taler til hinanden/børnene på. Vi er konkrete i de ting vi siger til børnene og har fokus på de ting vi gerne vil have at de skal

gøre, fremfor det vi *ikke* vil have at de skal gøre. Fordi succesoplevelser og ros giver gå-påmod.

- Vi er bevidste om, at ord, tonefald, kropssprog og mimik skal supplere hinanden, sådan at disse i peger i hver sin retning – fx ved at sige ”kom og vær med” i et træt og uengageret tonefald.
- Vi er nærværende i kommunikationen med børnene.

Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
  - Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
  - Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-
- Barnet bor i sin krop, og skal lære den at kende gennem leg og aktivitet. Både alene og i samspil med andre, som barnet kan spejle sig i. Kroppen skal udfordres og stimuleres så barnet oplever, at det vokser og gør sig erfaringer.
  - Børnene kravler selv op/ned af stole, krybber, puslebordet mm. (fokus på grovmotorik).
  - Børnene hælder selv vand/mælk op i deres kop ved måltiderne (fokus på finmotorik).
  - Vi går på tur. Børnene går selv ned til barnevognene (hvis muligt), kravler op i klapvognen og de ældste børn får lov til at gå ved siden af og holde en voksen i hånden. I børnehaven går vi længere ture tilpasset aldersgruppen.
  - Vi bruger legepladserne i nærområdet, fx trampolinlegepladsen, Sansehaven i Fælledparken eller den lille skaterbane, hvor børnene kan øve sig i at kravle op ad trapper, gå på stejle bakker og kure ned igen på maven. I Trørød bruger vi de omkringliggende naturområder.

- Vi laver motorikbaner, både indendørs og udendørs, som børnene også selv er med til at sammensætte, bl.a. ved at balancerer på træstubbe o.lign. i Trørød
- Børnene skal have lov til at bruge deres sanser og røre og undersøge alt, så de kan danne deres egen forståelse/fornemmelse af den verden de lever i. Vi undersøger fx mudder, is, blomster, mm.
- De største grupper i børnehaven går på skift i svømmehallen. På disse ture der fokus på selvhjulpehed, at få tøjet af, få det lagt fint på bænken, fået afvasket sig under bruseren, få badetøjet på. I svømmebassinet får barnet kendskab til vandets kraft og påvirkning på kroppen. Vi møder vandet med respekt og opnår gennem tiden en stor fortrolighed med vandets evner.
- I Trørød har vi en stor naturgrund, der i perioder er fuld af farver og dufte, hvor det at føle og smage på naturen er en naturlig ting. Vi spiser friske bær og blade, laver syltetøj af vores rabarber, undersøger forskellige krydderurter mm.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
  - Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
  - Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
-
- Vi er dagligt ude på vores egen legeplads, uanset vejret. Det giver bl.a. børnene en forståelse af temperatur og passende påklædning til de forskellige vejrforhold.
  - Vi arbejder med årsag/virkning, fx ved at fryse legetøj ned og få det til at tø op igen. Herudover giver vi plads til at børnene kan undersøge og være nysgerrige i de daglige rutiner, fx ved håndvasken: hvor kommer vandet ud? Hvor løber det hen? Hvad sker der hvis jeg drejer vandhanen? Osv.
  - Vi bruger aktivt de naturområder vi har i nærheden, fx søerne og Fælledparken i København og skov/mose i Trørød, som bl.a. bidrager med en bevidsthed om skift og overgange gennem de forskellige årstider, samt en synlighed af tiden der går.
  - Børnene hjælper jævnligt til i køkkenet, hvor de bl.a. skræller kartofler eller piller æg. Her taler vi om hvor tingene kommer fra og hvordan de skal/kan tilberedes inden vi spiser dem.

- Vi sår grøntsager og krydderurter, og holder frugttræer og bærbuske
- Vi arbejder med små lukke økosystemer i kasser, forrådnelseskasser, o.lign.
- Vi har et fokusområde omkring affaldssortering, som skal blive en del af vores hverdag med børnene.

Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.
- Vi har en tydelig måltidskultur: børnene hjælper til med bl.a. borddækning, oprydning mm. og bliver præsenteret for den danske madtradition.
- Fokus på kulturelle traditioner som fødselsdage, samt højtider som jul og påske.
- Når børnene er klar til det, rykker de fra at sove udenfor i krybbe, til at sove indenfor på madras. Børnene får udviklet deres sociale kompetencer og bliver en del af et fællesskab, fremfor at ligge alene i krybben.
- Vi arbejder med forskellige udtryk/sanser, fx ved at børnene lærer forskellen på farvekridt, blyanter og maling. Hvordan føles de forskellige ting? Hvordan kommer mit værk til at se ud hvis jeg bruger det ene redskab fremfor det andet?
- Vi læser alderssvarende bøger højt dagligt For skolegruppen udvides det med, at den samme historie undersøges som hhv. højtælbningsbog og film, hvorefter vi taler om de forskellige oplevelser, dette giver.

- Vi sætter børnene sammen i grupper og laver fælles aktiviteter, fx synger vi "navnesangen" hver morgen, for at skabe en bevidsthed om det fællesskab børnene er en del af. Hvem er kommet i dag? Hvem mangler? Osv.
- Vi giver børnene et positivt tilhørsforhold til gruppen, bl.a. ved at børnene oplever at bidrage til fællesskabet. Dette sker fx ved at børnene sammen skræller kartofter til fælles spisning eller hjælper hinanden med at rydde op efter aktiviteter. Derudover skal børnene opleve at kunne bidrage med idéer til aktiviteter og lege, som flere deltager i.
- Vores afdelinger er så små, at alle børn og voksne kender hinanden. Derved oplever børnene, at de på samme tid er en del af det lille fællesskab (gruppen) og det store fællesskab (hele børnehaven eller vuggestuen).
- Børnene bliver præsenteret for forskellige kulturer, ved at skifte mellem bylivets muligheder i vuggestuen og på hjemmedage i bybørnehaven, og det anderledes naturfyldte liv i udflytteren – hvert sted med sin rytme og atmosfære.
- Vi holder sommerfest med forældre og søskende for hele institutionen, samt julefester med forældre og søskende i afdelingerne.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Vi arbejder med evaluering, ved at vi bruger tegn-på-læring skemaer i vores planlægning:

- Hvordan forløb aktiviteten/tiltaget
- Fik børnene det udbytte, vi havde ønsket
- Hvad fungerede/fungerede ikke
- Hvad kan vi gøre bedre/anderledes

Aktiviteter og tiltag evalueres løbende på teammøder og pædagogiske udviklingsmøder.

Derudover vil vi løbende sætte fokus på udvalgte elementer i vores praksis ved pædagogiske udviklingsmøder, hvor vi vil evaluere disse aspekter af vores praksis, samt diskutere og iværksætte ændringer og justeringer, som efterfølgende skal evalueres.

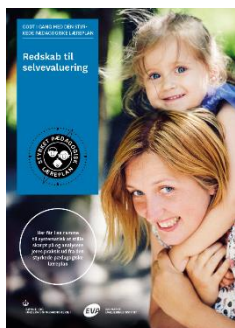

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Endnu ikke besluttet

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Pædagogisk læreplan

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC